

professionals // Teaching and learning in diverse and inclusive classrooms: Key issues for new teachers; London and New York, 2011. P. 150–153.

8. Sapon-Shevin M. Because we can change the world: A practical guide to building cooperative, inclusive classroom communities. Boston 1999. P. 45.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НАКОНЕЧНА Лариса Михайлівна – аспірантка Інституту спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка НАПН України.

Наукові інтереси: теорія і практика інклюзивного навчання, особливості впровадження інклюзивної освіти в різних країнах світу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NAKONECHNA Larisa Mykhaylivna – Mykola Yarmachenko Institute of Special Education and Psychology of National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: theory and practice of inclusive education, features of development of inclusive education all around the world.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2019 р.

УДК 378.147.091.33-027.22:79

ЛОБОДА Ольга Євгенівна –

аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0000-0002-0685-8134>
e-mail: olgaloboda1982@yandex.ua

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Перехід до особистісно орієнтованих і культуровідповідних освітніх систем потребує проектування й створення освітнього середовища, здатного забезпечити можливості для ефективного особистісного саморозвитку майбутніх педагогів-музикантів. Саме тому постає проблема створення в процесі навчання сприятливих умов для розвитку інтелектуального, творчого та духовного потенціалу студентів відповідно до природних задатків, здібностей, інтересів, потреб, вимог вікової соціалізації й соціального запиту, проблема пошуку найбільш ефективних шляхів удосконалення професійної підготовки, способів подолання недоліків традиційної системи освіти. За такого підходу дослідження питань розвитку інтелектуально-творчих і музичних здібностей майбутніх педагогів-музикантів є своєчасним й актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку інтелектуально-творчих і музичних здібностей розкрито в дослідженнях Е. Б. Абдуліна, Л. Г. Арчажнікової, І. А. Котляревського, А. В. Козир, Б. Д. Критського, В. М. Лабунець, І. М. Немикіної, О. М. Олексюк, О. М. Отич, Г. М. Падалки, Г. І. Побережної, Л. О. Рапацької, О. Я. Ростовського,

О. П. Рудницької, Т. І. Смирнової, Г. М. Ципіна, В. Ф. Черкасова, С. В. Шипа, В. Д. Шульгіної, чії доробки засвідчують, що пріоритетною метою сучасної професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів є розвиток особистісно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва, забезпечення належного рівня професійних знань, готовність до самостійної музично-педагогічної діяльності. Проте загалом проблема розвитку інтелектуально-творчих і музичних здібностей майбутніх педагогів-музикантів залишилася поза увагою дослідників і практиків.

Мета статті – обґрунтування впливу освітнього середовища на розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потребує роз'яснення використання в пропонованій студії поняття «освітнє середовище», яке активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Як зазначає В. В. Радул, «поняття «середовище» пояснює взаємозв'язок умов, що забезпечують розвиток людини, що передбачає її присутність у середовищі, взаємовплив, взаємодію оточення та людини» [7, с. 154]. Н. Б. Крилова середовищем називає «навколишній соціальний простір», зону «безпосередньої

активності індивіда, його найближчого розвитку та дії» [3, с. 39]. Ю. С. Мануйлов виклав наукову позицію, згідно з якою вважає, що середовище має бути багатовимірним, оскільки охоплює духовні, соціальні та фізичні складники, і водночас технологічним, тобто таким, що не тільки пояснює процеси довкілля, а й створює його завдяки процесуальному проектуванню з визначенням цілей, способів і засобів їх досягнення та отримання бажаного результату [5].

Очевидно, можна погодитися із позицією, яку обстоює В. В. Радул: «Освітнє середовище можна назвати акмеологічним, якщо внаслідок цілеспрямованої взаємодії всіх його елементів – учасників освітнього процесу – виникають об'єктивні можливості для актуалізації потреби в саморозвитку, реалізації свого творчого потенціалу й усвідомлення себе як суб'єктів самозмін. Критеріями ефективності розвитку освітнього середовища в системі багаторівневої підготовки вважаємо такі параметри: широту, соціальну активність, мобільність освітнього середовища» [7, с. 155–156]. На думку Ю. К. Бабанського, освітнє середовище передбачає створення умов організації життєдіяльності особистості з метою педагогічних впливів на неї та сприяє формуванню певних якостей, містить міжособистісну педагогічну взаємодію суб'єктів та об'єктів певної діяльності [1]. Як слушно зауважує В. А. Ясвін, освітнє середовище є «системою впливів і умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні» [9, с. 14]. Активність особистості у використанні можливостей середовища актуалізується, якщо створені можливості відповідають його запитам.

Дотримуючись саме такого підходу, Р. О. Семенова зазначає, що «фундаментальні передумови розробки проблеми розвитку психіки в контексті «людина – навколишнє середовище» було закладено в працях Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського, В. В. Давидова, Д. Б. Ельконіна, Г. С. Костюка, Н. О. Менчинської, С. Л. Рубінштейна та інших. У дослідженнях російських психологів багато уваги приділяється питанням та експертизі різних типів освітнього середовища (В. А. Орлов, В. І. Панов, В. В. Рубцов, В. І. Слободчиков, І. С. Якиманська, В. А. Ясвін) Праці українських дослідників присвячено переважно аспектам удосконалення навчально-виховного процесу, зокрема, методології розвивального навчання (С. Д. Максименко), технології розвитку творчого потенціалу обдарованих дітей

(В. О. Моляко, О. І. Кульчицька), створенню інтелектуально насиченого середовища (М. С. Смульсон), гуманізації освітнього процесу (Г. О. Балл)».

Основними умовами ефективності розвитку інтелектуально-творчих здібностей у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів Л. О. Рапацька вважає взаємозв'язок загальнохудожньої, музико-знавчої й методичної підготовки, що передбачає міжпредметні зв'язки та професійно-педагогічну спрямованість процесу навчання. Як зазначає І. М. Немикіна, принципово важливим є формування в студентів аналітичних умінь і розвиток у них інтелектуально-творчих здібностей через засвоєння комплексу узагальнених понять. Також науковці звертають увагу на формування мислення студентів (професійно-педагогічного, художнього, музичного, музично-методичного). Визначаючи форми, методи та прийоми формування художнього мислення майбутніх педагогів-музикантів, необхідно синтезувати навчальну інформацію, що подає мистецтвознавство як науку, та інтелектуально-розумовий процес, формуючи відповідні знання з їх ефективною реалізацією на практиці.

Відомо, що інтенсивний розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів потребує інтелектуально-творчого освітнього середовища. Погоджуємося з думкою С. М. Єфіменко, згідно з якою «професійна підготовка має передбачати не лише пізнавальну, а й інтелектуально-творчу діяльність студентів, тобто творчу діяльність, наповнену інтелектуальним змістом» [2, с. 100].

З-поміж властивостей, притаманних інтелектуально-творчому освітньому середовищу, дослідниця виокремлює такі:

- проблемність і невизначеність;
- процесуальність;
- творча атмосфера, наповнена інтелектуальним змістом;
- сприятливий мікроклімат навчальної діяльності [2].

З огляду на сказане важливо з'ясувати вплив музично-теоретичних, диригентсько-хорових та інструментально-виконавських дисциплін на розвиток інтелектуально-творчих і музичних здібностей майбутніх педагогів-музикантів.

Музично-теоретична підготовка майбутніх педагогів-музикантів поєднує психолого-педагогічну, музично-теоретичну й фортепіанну підготовку та забезпечує набуття ґрунтовних знань зі спеціальних (музично-теоретичні, музично-історичні), мистецьких (з історії музики, художньої культури) дисциплін, із педагогіки й психології, а також

передбачає застосування набутих знань у музично-інструментальній діяльності. Вітчизняні й зарубіжні педагоги-музиканти та композитори вважають музично-теоретичну підготовку необхідною умовою та одним із засобів розвитку музичальності й зазначають, що базові знання з музично-теоретичних дисциплін уможливають розвиток таких якостей професійної майстерності майбутніх педагогів-музикантів як виявлення творчості, формування композиторських умінь та навичок, творче самовираження та новаторство. Теоретики-музикознавці акцентують увагу на значущості музично-теоретичної підготовки для композиторської та музикознавчої діяльності. Педагоги-інструменталісти надають перевагу важливості отримання фундаментальних знань із музично-теоретичних дисциплін для інструментально-виконавської майстерності студентів. Музично-теоретичні дисципліни формують основні компетенції майбутніх педагогів-музикантів: музично-теоретичну обізнаність, загальну музичну ерудицію, сформованість історико-стильового та музично-жанрового мислення, творче самовираження.

Отже, блок музично-теоретичних дисциплін посідає важливе місце з-поміж фахових дисциплін, є підґрунтям професійної музичної освіти. До нього відносять сольфеджіо, теорію музики, гармонію, аналіз музичних творів, поліфонію, історію зарубіжної музики, історію української музики, історію радянської музики, історію сучасної музики. Теоретичні дисципліни дають фундаментальні знання з музичного мистецтва, осмислення та розуміння основних закономірностей історії й теорії музики, формують уміння застосовувати набуті знання на практиці. На основі базових знань виробляються виконавські здібності. Основним інструментом трансформації теоретичних знань у практичні компетенції є мислення. У разі оволодіння теоретичними знаннями актуалізується інтелектуальне й творче мислення студентів. Знання з музично-теоретичних курсів формують музичні здібності майбутніх педагогів-музикантів: інтонаційно-слухові навички, мелодичний та гармонічний слух, розвивають почуття ритму й музичну пам'ять.

На думку Н. В. Лаврентьєвої, кожний курс, окрім виховання слухових навичок, формування знань та розвитку музичних здібностей, «вирішує проблему формування цілісної, гармонійно розвинутої особистості ... майбутні вчителі на практиці оволодівають мовою як формою пізнання й спілкування із слухачами» [4, с. 50]. Так, навчальний курс «Сольфеджіо» не тільки розвиває музичний

слух, інтонаційно-слухові навички студентів, а й музичну пам'ять, музичне мислення, увагу, уяву, розуміння музичних творів та музичне відчуття. Курс «Гармонія» формує знання про гармонійну мову стилів різних епох, значення гармонії як елемента виразності в музиці, розвиває гармонійний слух, сприйняття гармонії творів та ін.

Важливою в розвитку інтелектуально-творчих та музичних здібностей майбутніх педагогів-музикантів є дисципліна «Аналіз музичних творів», яка дає цілісне сприйняття й осмислення творів музичного мистецтва. За допомогою цього предмета студенти навчаються визначати структуру, музичний образ і художній зміст музичного твору, його приналежність до конкретного історичного етапу музичної культури. Як відзначає Н. В. Лаврентьєва, ця дисципліна тісно пов'язана «із сучасними дослідженнями у сфері музикознавства, музичної психології, естетики. Вивчення цього курсу сприяє осмисленню будь-якого музичного твору, що слугує основою формування творчого мислення, яке реалізується як у процесі оволодіння методикою аналізу музичного твору, так і в процесі формування методичних компетенцій, необхідних для організації навчальних занять з майбутніми учнями» [4, с. 50–51].

Диригентсько-хоровими дисциплінами є «Хорове диригування», «Хоровий клас та практикум роботи з хором», «Сольний спів», «Хорознавство», «Хорове аранжування». Ці предмети розвивають внутрішній слух, чистоту інтонування, мислення, творчий потенціал, уміння аналізувати хорові твори для різних за складом хорів, допомагають виявити особливості хорового письма, дають знання стилів хорової літератури, професійні уміння й навички диригування, знання фізіології голосового апарату, методики викладання вокалу, вокального репертуару й вокально-методичної літератури, сприяють осмисленню поетичного тексту. До того ж, виховують самостійність у роботі над вокальними й хоровими творами, формують музичні компетенції студентів, інтегруючи теорію й практику.

Музично-теоретичні, диригентсько-хорові та інструментально-виконавські дисципліни взаємопов'язані та взаємозалежні. Саме в процесі трансформації теорії в практику співу або гри на інструменті, інтеграції авторського й власного розуміння тексту музичного твору, вибору й аналізу доцільних методів виконання, розвиваються інтелектуально-творчі здібності студентів.

До інструментально-виконавських дисциплін належать «Основний музичний інструмент» (фортепіано, скрипка, баян,

акордеон, духові інструменти), «Оркестровий клас». Названі навчальні дисципліни передбачено загальною програмою формування музично-педагогічних компетенцій, мають свій потенціал розвитку інтелектуально-творчих здібностей і професійної майстерності майбутніх педагогів-музикантів.

Фортепіанна гра – це основна форма творчого музикування, що розвиває інтелектуально-творчий потенціал особистості (інтелектуально-творчі та музичні здібності студентів, творчу самостійність) відповідним комплексом виконавських умінь та навичок, забезпечує високохудожній рівень виконання репертуару. Дисципліна «Основний музичний інструмент» активізує майже всі форми музично-мисленневих процесів, які, урахувавши виконавську практику, впливають на розвиток музичного й інтелектуально-творчого мислення майбутніх педагогів-музикантів як підґрунтя їхньої мистецько-пізнавальної діяльності. Під час інструментальної підготовки студенти навчаються застосовувати набуті музичні, історико-теоретичні знання, оволодівають методами художньо-виконавського та педагогічного аналізу виконуваних творів, розвивають уміння творчої інтерпретації. Володіння основним музичним інструментом засвідчує рівень музично-педагогічних компетентностей, загальнокультурної підготовки студентів.

Основними завданнями цієї дисципліни вважаємо оволодіння основами виконавської майстерності (удосконалення технічних прийомів гри, рухомоторних навичок, слуху, метроритму, музичного мислення, пам'яті, почуття форми, образної уяви тощо). До того ж не менш важливими є завдання опанування методів роботи над нотним текстом під час вивчення музичних творів різножанрового та різностильового репертуару, засвоєння теоретичних основ виконавства, методики викладання, набуття досвіду сольного виконавства, оволодіння навичками концертмейстерської та ансамблевої практики.

Отже, «Основний музичний інструмент» є одним із основних предметів у професійній підготовці, що забезпечує інтенсивний розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів.

До інструментально-виконавських дисциплін, що вивчаються у вищих навчальних закладах мистецького спрямування, належить «Оркестровий клас». Гра в оркестрі формує в студентів знання технічних, акустичних та художніх можливостей музичних інструментів, сприяє ритмічній, динамічній та темповій співвіднесеності й злагодженості учасників

колективу, здатності до емоційного сприйняття камерних та симфонічних творів, інтелектуального осмислення оркестрової партитури, створює умови оволодіння методикою викладання гри в оркестрі. Гра в оркестрі активізує виконавську увагу, почуття ритму, музичну пам'ять, образне мислення, готовність до творчої співпраці з партнерами, «не нівелюючи індивідуального стилю, а творчо інтегруючи його в загальну звукову палітру» [4, с. 56].

Під час вивчення дисципліни «Оркестровий клас» важливу роль виконує педагог, який спрямовує студентів при виконанні необхідних навчально-методичних завдань і прийнятті рішень з урахуванням здібностей, особистісних уподобань студента як суб'єкта оркестрової діяльності. Ця дисципліна формує теоретичну компетентність студентів, практичні ігрові вміння й навички, забезпечує оволодіння навичками акомпанування інструментальних творів, навичками регулювання динаміки, користування різними звуковими тембрами, транспонування музичного тексту, читання нот з листа, підбору на слух, навичками смислово-змістової інтерпретації музичного твору.

Успішність оркестрової діяльності майбутніх педагогів-музикантів знаходиться в інтегративному зв'язку з музично-теоретичними знаннями з історії і теорії музики, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів. Теоретичним підґрунтям оволодіння основами теорії й методики оркестрової майстерності, формування професійно значущих оркестрових умінь є засвоєння таких понять, як стиль, жанр, форма, виконавська інтерпретація, осмислення образного змісту, гармонічної основи й логіки музичних творів у комплексі формоутворювальних і виражальних засобів.

На індивідуальних заняттях студенти мають змогу підвищувати рівень музично-виконавських та сценічно-артистичних навичок, розвивати індивідуальні музичні, інтелектуально-творчі здібності. Для цього викладач складає відповідну навчальну програму, у якій повинні враховуватися певні принципи, що забезпечують її своєчасне та якісне засвоєння.

За слушним зауваженням В. Ф. Черкасова, «на сучасному етапі відбувається переоцінювання й оновлення змісту музичної освіти, її модернізація на основі інтеграційних зовнішніх і внутрішніх процесів. Дедалі частіше впроваджуються авторські програми, спрямовані на розвиток індивідуальних творчих здібностей учнів. Учителі-новатори шукають і реалізують міжпредметні зв'язки, які розширюють

інтелектуальну сферу й світогляд учнів. Особлива увага приділяється використанню ресурсів інтернету та комп'ютерного навчання, упровадження сучасних інтерактивних музично-педагогічних технологій, спрямованих на формування естетичної культури особистості» [8, с. 15].

Стимулом до розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів вважаємо участь у концертній та просвітницькій діяльності. Під час підготовки концертних виступів і творчих проєктів доцільно використовувати прийоми й методи педагогічного впливу на студентів, а саме: самостійну аналітичну діяльність (прийоми активізації внутрішнього слуху, раціональне використання рухових прийомів, розвиток музичного та інтелектуально-творчого мислення (оригінальність, гнучкість), оцінку та систематизацію концертних виступів студентів. Інтенсивний розвиток музичного й інтелектуально-творчого мислення відбувається в процесі оволодіння студентами знаннями про стиль композитора, історичну епоху, жанри та структуру музичних творів, особливості музичної мови, композиторський задум, виконавський досвід відомих музикантів, освоєння практичних умінь та навичок, виконання музичного твору.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розробок. З огляду на сказане варто зазначити, що розвиток інтелектуально-творчих здібностей студентів буде ефективнішим в умовах сприятливого освітнього середовища, яке сприяє опануванню змісту фахових дисциплін, що відповідно передбачає формування творчого мислення, розвиток індивідуальних музичних здібностей та музично-педагогічних компетентностей. Перспективи подальших наукових розвідок повинні мати зв'язок з вивченням особливостей освітнього середовища, необхідних для інтенсивного розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения // Избранные педагогические труды / [сост. М. Ю. Бабанский; авт. вст. ст. Г. Н. Филонов, Г. А. Победоносцев, А. М. Моисеев; авт. коммент. А. М. Моисеев]; Акад. пед. наук СССР. – М. : Педагогика, 1989. – 558 с. – С. 379–415.
2. Єфіменко С. М. Розвиток інтелектуально-творчого потенціалу майбутнього учителя технологій у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / С. М. Єфіменко. – Кіровоград, 2015. – 20 с.
3. Крылова Н. Б. Формирование культуры

будущего специалиста / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 230 с.

4. Лаврентьева Н. В. Формування творчого мислення майбутнього вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки : дис. канд. пед. наук / Н. В. Лаврентьева. – Кам'янець-Подільський, 2016. – 220 с.

5. Мануйлов Ю. С. Концептуальные основы средового подхода в воспитании / Ю. С. Мануйлов // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова. – 2008. – Том 14. – С. 21–27.

6. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості : [монографія] / Р. О. Семенова, О. Л. Музика, Д. К. Корольов та ін.; [за ред. Р. О. Семенової]. – К. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 228 с.

7. Радул В. В. Соціально-професійні проблеми сучасної педагогічної науки: монографія / В. В. Радул. – Харків: Мачулін, 2019. – 332 с.

8. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : підручник / В. Ф. Черкасов. – Кіровоград, 2014. – 527 с.

9. Ясвин В. А. Образовательная среда : от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – ЦКФЛ РАО, 1997. – 248 с.

REFERENCES

1. Babansky, Y. K. (1989). *Intensifikatsiya protsessa obucheniya*. [Intensification of the learning process]. Moscow.
2. Efimenko, S. M. (2015). *Rozvytok intelektual'no-tvorchoho potentsialu maibut'oho uchytelya tekhnolohyy u protsesi profesynoyi pidhotovky*. [Development of the intellectual and creative potential of the future technology teacher in the process of vocational training]. Kirovohrad.
3. Krylova, N. B. (1990). *Formirovanie kul'tury budushchego spetsialista*. [Forming the culture of the future specialist]. Moscow.
4. Lavrent'eva, N. V. (2016). *Formuvannya tvorchoho myslennya maibut'oho vchytelya muzyky v protsesi instrumental'no-vykonavs'koyi pidhotovky*. [Formation of creative thinking of the future music teacher in the process of instrumental and performance preparation]. Kam'yanets'-Podil's'kyi.
5. Manuilov, Y. S. (2008). *Kontseptual'nyye osnovy sredovogo podhoda v vospitanii*. [Conceptual bases of the environment approach in education]. Kostroma.
6. Semenova, R. O. (2014). *Osvitne sere dovyyshche yak chynnyk stanovlennya obdarovanoyi osobystosti: monohraphiya*. [Educational environment as a factor in becoming a gifted person: a monograph]. Kirovohrad.
7. Radul, V. V. (2019). *Sotsial'no-profesiyini problemy suchasnoyi pedahohichnoyi nauky: monohraphiya*. [Socio-professional problems of modern pedagogical science]. Kharkiv.
8. Cherkasov, V. F. (2014). *Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity: pidruchnyk*. [Music education theory and methodology: a textbook]. Kirovohrad.

9. Yasvin, V. A. (1997). *Obrazovatel'naya sreda: ot modelirovaniya k proektirovaniyu*. [Educational environment: from modeling to designing]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛОБОДА Ольга Євгенівна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів в умовах вищого навчального закладу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LOBODA Olga Yevheniyivna – Postgraduate Student Department of Pedagogy and Educational Management Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: development of intellectual and creative abilities of future music teachers in higher education.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2019 р.

УДК 373 – 056.2.3

НАГОРНА Олена Василівна – асистент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0000-0002-8045-1260>
 e-mail: len.lex.kir7@gmail.com

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному світі відбуваються докорінні зміни в підходах до освіти й до соціокультурної політики загалом, що спричиняють переорієнтацію суспільства на розвиток людини, формування його особистісних якостей. Для ХХІ ст. характерно розуміння того, що тільки самореалізація особистості є основною метою будь-якого соціального розвитку. Ці зміни в суспільній свідомості сприяли виникненню нової парадигми освіти, яка спирається на підходи й поняття, вироблені сучасною практикою. Одним із таких понять є «інклюзивна освіта».

Сучасною світовою тенденцією є прагнення до деінституалізації та забезпечення доступності всіх ресурсів суспільства для осіб з особливими потребами. Продовжує формуватися і впроваджуватися нова культурна й освітня норма – створення умов для активної участі в житті суспільства для всіх громадян [2, с. 4]. Реалізація ідеї інклюзії є однією з важливих тенденцій сучасного етапу розвитку моделі національної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інклюзивна освіта, яка інтенсивно впроваджується в практику сучасної школи, ставить перед нею багато складних питань і нових завдань. Проблеми інклюзивної освіти досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені: В. І. Бондар, Л. В. Будяк, І. В. Дмитрієва, В. В. Засенко, А. А. Колу-

паєва, С. П. Миронова, Т. В. Сак, В. М. Синьов, М. К. Шеремет, Ш. О. Амонашвілі, А. Маслоу, К. Роджерс. М. О. Супрун,

Мета статті – проаналізувати та розкрити сутність понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «наукові основи змісту навчання» та визначити принципи інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання й виховання дітей, зокрема у контексті інклюзивної освіти. Освіта для дітей з особливими потребами має стати універсальною підготовкою до дорослого життя, у якому забезпечуються природні, соціальні та креативні можливості та потреби. До того ж, освітній процес покликаний виконувати функції самореалізації та розширення особистого простору. У Європі педагогічна спільнота усвідомлює, що інклюзія виходить за межі навчання, дидактики й освіти та передбачає надання дитині з особливими потребами комплексу знань, умінь та навичок багатогранної інтеграції в багатоваріантне, конкурентне й неоднорідне суспільне середовище.

Інклюзія – це своєрідна політика, процес, який дає змогу всім дітям брати участь у різних програмах. Відмінність у підходах полягає у визнанні того, що ми змінюємо суспільство, аби воно враховувало й